

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ, ПРАКТИКИ ТА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

До захисту допущено
Завідувач кафедри

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

«___» _____ 2015 р.

Дипломна робота

освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст»

з напрямку підготовки (спеціальності) 7.02030304 «Переклад»

на тему: Емотивність культурно-специфічної лексики англійської та української мов у перекладознавчому аспекті

Виконала: студентка V курсу, групи ЛА-42с

Матенко Юлія Вікторівна _____ (підпис)

Керівник: доц., канд. пед. наук Демиденко О. П. _____ (підпис)

Рецензент: доц., канд. пед. наук Духаніна Н. М. _____ (підпис)

Засвідчую, що у цій дипломній
роботі немає запозичень з праць
інших авторів без відповідних
посилань

Студент _____ (підпис)

Київ – 2015

ВСТУП

Емоційна сфера вважається чи не самою складною системою людини. Емоції є одним з основних і всепроникаючих аспектів людського досвіду. Людина відчуває широкий діапазон емоцій: від спокійного задоволення при виконанні порівняно повсякденного завдання до скорботи від смерті близької людини. Тому сферу почуттів і емоцій, безперечно, необхідно в глибоко і детально вивчати не лише фізіологам і психологам, а й лінгвістам, та перекладачам, так як у цій сфері лінгвістичної науки існує низка недосліджених аспектів. У цьому контексті на особливу увагу заслуговує категорія емотивності. Розглядаючи сферу нерационального сприйняття, емотивність тексту націлюється в першу чергу на те, щоб викликати у реципієнта певну емоційну реакцію, психологічний резонанс, і за допомогою чуттєвого повідомлення надати йому більш яскраву, виразну картину раціональної сторони художнього твору, піднести концептуальний, ідеологічний, естетичний задум автора у живій і органічній формі.

Актуальність дослідження полягає в тому, що в останнє десятиліття з боку лінгвістів спостерігається посилена увага до емоційного стану людини, мовна реалізація якого ще не повністю досліджена як в теорії комунікації, так і в теорії тексту. Дослідження, пов'язане з сучасним лінгвістичним напрямом, в якому активно розробляється проблематика «емоцій в мові». Одним з пріоритетів якого є вивчення текстів, які виражають «світ емоцій», зокрема тих засобів, за допомогою яких мовець (письменник) виражає своє ставлення до тих чи інших людей, явищ, фактів, передає свої почуття, емоції.

Метою роботи є дослідження емотивності культурно-специфічної лексики та аналіз особливостей її відтворення на матеріалі англійської та української мов.

У відповідності з поставленою метою формулюються наступні **завдання**:

- 1) Проаналізувати сучасні концепції щодо опису й аналізу категорії емотивності;
- 2) Розглянути поняття «емоційного концепту» як фокусу лінгвістичних досліджень;

- 3) Визначити основні прийоми збереження емотивності культурно-специфічної лексики англійської та української мов при перекладі;
- 4) Провести перекладознавчий аналіз емотивної культурно-специфічної лексики;
- 5) Описати основні засади укладання програми-аналізатору емотивного компоненту у текстах;
- 6) Зробити обґрунтовану вибірку емотивних одиниць культурно-специфічної лексики як матеріалу для укладання програми-аналізатору;
- 7) Проілюструвати особливості роботи програми;

Об'єктом дослідження є культурно-специфічна лексика англійської та української мов в різножанрових творах.

Предметом дослідження є прийоми збереження емотивності англійських одиниць культурно-специфічної лексики в україномовному перекладі.

Матеріалом дослідження слугувала вибірка з 971 англійських емотивних культурно-специфічних одиниць, відібраних з англо-українського фразеологічного словника К. Баранцева, що налічує 30 тис. прикладів, та словника емотивної лексики К. Маклорен.

Методологію дослідження склали комплексна методика, яка включає традиційні методи лінгвістичного аналізу, метод суцільної вибірки, пошуковий, описовий та порівняльний методи. Також для проведення аналізу було використано трансформаційний, семантичний, контекстуальний та елементи кількісного аналізу. Присутні елементи концептуального та компонентного аналізу, контекстологічний метод та метод оточення – використано для визначення характеру зв'язку переосмислених мовних одиниць (слів, синтаксичних конструкцій, виразів) з іншими мовними одиницями; порівняльний метод використано при порівнянні способів передачі англійських фразеологічних одиниць на українську мову.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній вперше було створено змістовну вибірку емотивної культурно-специфічної лексики та зроблено її

перекладознавчий та емотивний аналіз у контексті лінгвістичних досліджень, що уможливило використання результатів дослідження для першої спроби створення програми-аналізатора емотивно забарвлених текстів та визначено основні засади її укладання.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що в ньому було вперше здійснено спробу створення першого прототипу програми-аналізатора текстів, що має змогу надавати кількісну оцінку емотивності загального тексту та окремо виділяти знайдені емотивні елементи, завдяки чому отримані результати можуть бути використані для аналізу будь-яких текстів з використанням емотивної культурно-специфічної лексики. Матеріали дослідження можуть бути використані фахівцями в сфері прикладної лінгвістики, студентами та викладачами відповідної дисципліни у ВНЗ.

Апробація результатів дипломної роботи. Результати викладених у дипломній роботі досліджень були надані до дурку у статі та апробовані на наступних філологічних конференціях:

VIII Міжнародна студентська науково-практична конференція «Людина як суб'єкт міжкультурної комунікації: сучасні тенденції у філології, перекладі та навчанні іноземних мов» (тези «Сучасні аналізатори тексту у спектрі прикладної лінгвістики») від 14 травня 2015 року (м. Київ);

Міжнародна науково-практична конференція «Нове у філології сучасного світу» (тези «Автоматична обробка тексту у сфері прикладної лінгвістики») від 12-13 червня 2015 року (м. Львів);

Структурно робота складається з трьох розділів. У Першому розділі досліджуються емоції з точки зору лінгвістики та розглядаються питання емотивності писемного мовлення. Розглядається поняття культурно-специфічної лексики. У другому розділі увагу присвячено різновидам емоцій та способам їх вербалізації в писемному мовленні, наведено приклади використання таких засобів в художніх творах англійської мови. Також розглядається специфіка відтворення емотивної культурно-специфічної лексики, та наявність існуючих програмних застосунків в області аналізу текстів. У третьому розділі наведений перекладознавчий аналіз емотивно

забарвленої культурно-специфічної лексики, надано зразок створення алгоритму програми-аналізатора текстів на основі складеної вибірки та наведено результати роботи програми з різними жанровими текстами.

SUMMARY

During the active development of computer and information technology works largely simplify and speed up the search for the necessary information and the process of its use. Nowadays linguists are working on such problematic issues as the structure of electronic text analyzing programs, linguistic construction of database principles, arrangement of information material and methods of linguistic software.

The task of this paper is to consider the peculiarities of emotive culturally-specific vocabulary in English and Ukrainian languages, to identify the basic techniques of its reservation in translation, to make a translation analysis of emotive culturally-specific vocabulary, to describe the basic principles of creating a text analyzer on the basis of emotive vocabulary, to make a reasonable sample of emotive culturally-specific units of vocabulary as the material for creating the text analyzer.

In the first chapter of our paper we have considered the definition of «emotivness» and the issues of emotive writing. Also we have considered the concept of culturally-specific vocabulary.

In the second part of our study we have considered the varieties of emotions and ways of their verbalization in writing, an examples of such use has been presented. Also we have considered the ways of reproduction of a culturally-specific vocabulary, and an existing software applications between text analyzing programs.

In the third section we have investigated the methods of translation of emotive culturally-specific vocabulary and have presented a sample of an text analyzer algorithm on the basis of emotive vocabulary. The results of its work also has been submitted.

To make a conclusion, the further development of computer description of emotive culturally-specific vocabulary of English and Ukrainian languages is rather interesting and of great necessity nowadays.

ЗМІСТ

ВСТУП 4

РОЗДІЛ I. КАТЕГОРІЯ ЕМОТИВНОСТІ У СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ 8

1.1. Емотивність мовних одиниць та концепції що до їх опису 8

1.2. Емоційний концепт як об'єкт лінгвістичного аналізу 13

1.3. Культурно-специфічна лексика та її емотивний потенціал у фокусі лінгвістичних досліджень 17

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I 24

РОЗДІЛ II ПРИКЛАДНІ ТЕХНОЛОГІЇ АНАЛІЗУ ЕМОТИВНОСТІ МОВНИХ ОДИНИЦЬ 25

2.1. Основні прийоми збереження емотивності висловлювання при перекладі англійською мовою 25

2.2. Сучасні підходи щодо відтворення емотивності мовних одиниць на різних мовленнєвих рівнях 31

2.3. Специфіка відтворення культурно-специфічної лексики при перекладі 47

2.4. Сучасні комп'ютерні системи аналізу мовних одиниць 50

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II 60

РОЗДІЛ III АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ЕМОТИВНОЇ КУЛЬТУРНО-СПЕЦИФІЧНОЇ ЛЕКСИКИ В КОНТЕКСТІ СТВОРЕННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ПРОГРАМИ-АНАЛІЗАТОРА ТЕКСТІВ 61

3.1. Перекладознавчий аналіз прийомів відтворення емотивної лексики в українській мові для укладання програми-аналізатора тексту 61

3.2. Особливості будови та функціонування розробленої версії програми 66

3.3. Аналіз результатів роботи програмного застосунку з текстами різних жанрів 70

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ III 72

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ 73

SUMMARY 76

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 77

Додаток А Основні шляхи перекладу фразеологічних виразів 83

Додаток Б емотивно-забарвлена лексика на позначення вираження емоцій	86
Додаток В Фразеологізми на позначення концепту «кохання»	94
Додаток Г Фразеологізми на позначення концепту «страх»	112
Додаток Д Відтворення емотивно забарвлених фразеологізмів українською мовою	120